

1.

Eva Koning ligt in de bosjes. Tegenover de apotheek aan de Bilderdijkstraat in Amsterdam. Het is droog, niemand kan haar zien. Haar dagboek heeft ze bij zich, zoals altijd.

Dinsdag 3 september 1996, kwart voor twaalf 's avonds. Met ballpoint noteert ze dat het nog niet rustig is op straat. 'Veel fietsers en voetgangers.' Ze schrikt van een passerende politiewagen.

Eva Koning heeft een prettig handschrift. Meisjesachtig, de letters bol en rond. Regelmatig vind ik verdroogde plukjes shag tussen haar bladzijden. Soms ook een blaadje, grasspriet of geplet insect.

Gisternacht heeft ze een voorverkenning gedaan. Met hond Banjer, die ditmaal thuis is gebleven. Vermoedelijk slaapt hij. Net als Henk, haar man, die op een kantoor werkt en vroeg op moet. Hij weet niets van haar nachtelijke escapades.

Ze constateerde gisteren dat de apotheek geen rolluik heeft. 'Met een glassnijder en een brok steen moet het lukken.' Inmiddels is het halfdrie en veel rustiger, ze komt in beweging.

De volgende dag is het dagboek in beslag genomen, ze schrijft met potlood op een stukje papier dat later is ingeplakt. Ze bevindt zich in een psychiatrisch centrum. 'Het plan is mislukt, de glassnijder was bot.' Met de steen ramde ze op het raam. Omwonenden hoorden het en belden de politie.

Moeder Marleen is teleurgesteld, dat viel te verwachten. Het is niet haar echte moeder. Haar echte moeder bestaat wat Eva Koning betreft niet meer. Marleen Spaargaren is een fictief personage uit de boeken van Jan Mens, ooit de best verkopende schrijver van Nederland.

In haar jeugd begon Eva Koning de *Kleine Waarheid*-trilogie van Jan Mens te lezen. Op de boerderij in Hoofddorp, waar haar drankzuchtige vader en sadistische broer Rolf tekeergingen terwijl haar moeder, Helleveeg noemt ze haar, goedkeurend toekeek.

Helleveeg deed zelf geregeld ook een duit in het zakje. Door haar af te ranselen met de pollepel. Door de deur dicht te gooien als haar vingers ertussen zaten. ‘Daar word je hard van,’ riep ze dan.

Eva Koning las de boeken van Jan Mens van kaft tot kaft, telkens opnieuw. Meestal in de stal, waar ze zich verstopte. Soms lag ze lezend op de rug van Paul, de pony met de scheve bek die naar het slachthuis zou worden afgevoerd.

Aan z'n rode halster trokken ze hem de vrachtwagen in die het erf op was komen rijden, die ochtend had ze nog op hem gezeten. Als ze had geweten dat de vrachtwagen zou komen was ze er in galop met hem vandoor gegaan.

Later, ze werkte in een seksclub van Jan Bik in Utrecht, kreeg ze een visioen. Marleen kwam tot leven, ze steeg op van de pagina's. Eva Koning zag een negentiende-eeuwse vrouw, een en al goedheid en liefde. Marleen schreed voorbij, haar rokken ruisten. Ze keek om en wenkte haar.

Jan Mens had gelijk, Marleen leek sprekend op Hendrickje Stoffels, Rembrandts dienstbode en geliefde. Ze was precies zoals op Rembrandts portret van haar dat in het Louvre hangt.

Jan Mens was verschillende keren naar Parijs gegaan om het te bekijken.

In het dagboek praten ze met elkaar. Marleen neemt Eva Koning als dochter aan. Helaas leven ze in verschillende tijden. Moeder Marleen geeft opdrachten door want er moet iets gebeuren. ‘In de dood,’ zegt ze, ‘kunnen we versmelten.’ ‘Als u roept kom ik,’ antwoordt Eva Koning.

Woensdag 11 september 1996 is ze weer thuis. In het appartement aan de Hoofdweg, bij het Mercatorplein. Banjer is blij haar te zien, Henk is enorm geschrokken, al haalt ze wel vaker rare streken uit. Het regent en het waait. ‘Echt herfstweer,’ schrijft ze.

Ze houdt zich even gedeisd. Pas na enkele dagen, als Henk weer wat vaster slaapt, trekt ze er ’s nachts opnieuw op uit. Met Banjer, die ze soms ook Stinkerd noemt, loopt ze naar de Langebrugsteeg in het centrum, waar Marleen in de boeken van Jan Mens haar antiekwinkelje had.

Ze is een nieuw plan aan het bedenken, schrijft ze bij het licht van een lantaarnpaal. ‘U zult zien dat wij dit keer winnen, moeder.’ Psychiater Holleboom had sterkere pillen moeten voorschrijven, dan had ze die kunnen opsparen. Het is zijn schuld dat het op deze manier moet.

Aanvankelijk wilde ze Holleboom gijzelen. Dat vond moeder Marleen geen goed plan. Het neigt te veel naar wraak, legde ze uit. ‘En wraak, mijn kind, is een onzuiver motief.’

Enkele dagen verstrijken, telkens zijn er dagelijkse bezigheden waardoor ze het nieuwe plan moet uitstellen. Er is een feest op het kantoor van Henk, ze hebben vrienden beloofd naar een voetbalwedstrijd te gaan. Een berg wasgoed ligt op haar te wachten, het huis moet aan kant.

Ze moet verplicht langs bij Holleboom. Tegen hem zegt ze dat alles goed gaat. Wat ze deed was een tijdelijke bevestiging. Om te bewijzen dat ze normaal is gaat ze weer aan het werk als postsorteerder, een baantje dat ze via het uitzendbureau kreeg aangeboden.

Twee avonden in de week staat ze in het gebouw naast het Centraal Station aan de lopende band. Enveloppen en pakjes rollen hobbelen voorbij. Niemand van de collega's weet wat er is gebeurd, ze praat nergens over met hen.

Moeder Marleen vindt post sorteren een prima baantje voor haar dochter, met de vorige bijverdienste had ze wat meer moeite. Nog geen jaar geleden was Eva Koning operator bij een telefoonsekslijn. Henk wist van niets.

In haar dagboek biechtte ze het op. 'Ik heb weer twee klanten gehad,' schreef ze. 'Zo, nu weet u het. Bent u uitgeraasd, moeder?' Ze deed het vanwege de centen. Het was eenvoudig vanuit huis te doen op momenten dat het haar uitkwam. 'U hoeft zich niet druk te maken, bij Jan Bik in Utrecht heb ik wel ergere dingen gedaan.'

Moeder Marleen maakte zich wel degelijk druk, het werd een hele heisa in het dagboek, smartelijke dialogen ontsponnen zich. 'Het zit me enorm dwars dat u het niet begrijpt,' schreef Eva Koning. 'U moet het gewoon als een vak beschouwen, zoals u antiek verkocht.'

Natuurlijk raakte ze er zelf niet opgewonden van, dat moest moeder Marleen wel even goed begrijpen. Ze kletste gewoon een beetje met die mannen mee. Een van hen was al erg oud, geestelijk niet helemaal in orde. Hij wilde haar in het echt zien, dat had ze afgewezen.

Ze bekende het in het holst van de nacht, toen ze al flink wat wijn op had, zoals te zien was aan het handschrift. 'Ik weet

het, moeder, er is weer veel drank in mij,' schreef ze. 'Maar u dronk ook gaarne een slempje.'

Soms blowt ze tijdens het dagboekschrijven. Cannabis kent moeder Marleen niet, daar is ze te historisch voor. 'Het is een soort kruid.' Hoe dan ook: met de sekslijn moest ze stoppen, dat soort vuiligheid tolereert moeder Marleen niet.

Moeder Marleen roept al een hele tijd. Er zijn allerlei voorwaarden aan verbonden. Het mag geen bloederige toestand worden, dat is niet prettig voor Henk. Geen mes, geen flat, geen trein.

Drie maanden geleden, in juni, ging ze 's avonds met de bus naar Hoofddorp. Over de lange, kaarsrechte Kruislaan liep ze met het dagboek naar de plek waar de boerderij heeft gestaan.

Haar trouwring had ze afgedaan, haar portemonnee thuisgelaten. Op de plek van de boerderij is een nieuwbouwwijk verzezen. Vanaf het dak van de stal zag ze vader drinken. Bij de houtopslag verstopte hij zijn brandewijn.

Zeven dagen per week werd er gegoid, gescholden en geslagen. Moeder gebruikte de pollepel, vader zijn vuisten. Broer Rolf trok de riem uit zijn broek. Dat geluid bezorgt haar nog steeds rillingen.

Zij is de jongste, geboren op 19 december 1968. Haar oudste zus kreeg een kind van vader, Hansje, die zwaar autistisch is. Van Hansje hield moeder wel, om een of andere reden. Misschien omdat de barenspijn haar bespaard was gebleven.

Soms kwam Eva Koning tevoorschijn om de scherven op te ruimen, een vreemde reflex. De valse lach van moeder. Dan rende ze naar pony Paul, keek in zijn bruine ogen, kuste zijn fluwelen neus.

Als het moeder te gortig werd, sloegen ze op de vlucht. Door een greppel die ze in de nieuwbouwwijk niet meer kon vinden, kropen ze naar de bushalte. Besmeurd arriveerden ze dan bij tante. Daar ging ze direct naar bed.

De telefoon begon te rinkelen, hij wist waar ze zaten. Wat later hoorde ze de auto en verscheen hij aan de deur. Huilend beloofde hij te stoppen, moeder geloofde er geen snars van. Hij ging op zijn knieën, het vaste ritueel. Eva werd uit bed gehaald, de jassen gingen aan.

Ze verzon denkbeeldige vriendjes. Twee van hen, Geest en Marijtje, bestaan nog steeds. Ze duiken soms op in het dagboek en praten wraaklustig. ‘Je voelt het warme bloed van Rolf over je handen vloeien, je wilt het aflikken.’ Gelukkig is moeder Marleen er om de boel te sussen.

Ze liep de nieuwbouwwijk uit, vond een rustig plekje in het Haarlemmermeerse Bos. At een boterham, spoelde de slaappillen weg met bier en trok een plastic zak over haar hoofd.

Kampeerders zagen haar. De volgende dag zat ze in het psychiatrisch centrum. Tijdens het bezoeken kwam Henk met de trouwring. Hij was ontzettend lief. Ze had zichtbaar spijt en twijfelde enorm. Ze mocht al snel weer gaan van Holleboom, die een antidepressivum voorschreef.

Ze besloot te gaan vissen, een nieuwe hobby. Vrijdag 16 augustus zat ze om acht uur ’s ochtends aan de waterkant. Een reiger die een andere reiger wegjoeg en naast haar kwam zitten noemde ze Baas.

‘Ja, ik houd mijn dobber in de gaten,’ noteerde ze. ‘Er staan wat golven, dus het is moeilijk te zien of je beet hebt. Ik denk dat ik niks vang maar dat geeft niet.’ Henk kwam langs met brood. Ze ving toch nog een vis en gaf hem aan Baas.

Inmiddels is het oktober. ‘Ik kom eraan, moeder!’ In een kiosk koopt ze een tijdschrift over vuurwapens, onderdeel van het nieuwe plan. In het telefoonboek zoekt ze apotheken op, ’s nachts loopt ze er met Banjer naartoe om de situatie ter plaatse in te schatten.

Ze is naar de tandarts geweest en naar de kapper. Vorige week heeft ze de trap en hun deel van het portaal gedaan. Bij Gamma koopt ze een stuk hout, Henk moet ergens een zaag hebben liggen.

Uit het tijdschrift knipt ze een op ware grootte afgebeeld pistool. Ze zaagt het hout in de juiste vorm en plakt de afbeelding erop. De apotheek aan de De Lairessestraat lijkt geschikt. Ze kan er snel de hoek omslaan en uit het zicht verdwijnen.

Op een briefje schrijft ze in blokletters dat ze geen geld wil maar seconal, dalmedorm, oxazepam forte en depronal. ‘Ik ben in staat om geweld te gebruiken,’ vermeldt ze tevens. ‘Werk alsjeblieft mee want geweld gebruik ik liever niet.’

In een van de dagboeken is een foto geplakt, gemaakt op haar trouwdag in 1992. Henk heeft een pak aan en een stropdas om. Hij kijkt ongemakkelijk, normaal draagt hij geen pakken.

Het is een lange, kalende man met diepliggende ogen. Ze poseren voor het witte paardenkoetsje dat ze huurden. Moeder Marleen wilde het zo, de ceremonie moest negentiende-eeuws aandoen, zodat zij zich op haar gemak zou voelen. Met het koetsje reden ze van de Hoofdweg naar het stadhuis.

Ze zijn net uitgestapt als de bruidsfotograaf afdrukt. Erg professioneel is de fotograaf niet. Rechts op de achtergrond is een auto in beeld, dat detoneert enorm met het koetsje. Later klaagt moeder Marleen daar nog over.

Eva Koning heeft een witte bruidsjurk aan, een bosje paar-

se orchideeën in de hand. In haar kortgeknipte blonde haar is ook een paarse orchidee gestoken. Naast Henk, die een paarse orchidee in z'n pochet heeft gepropt, is ze opvallend klein.

Haar brede mond lacht, het tandvlees is zichtbaar. Ze lijkt niet jong en niet oud, niet mooi maar zeker ook niet lelijk. Eigenlijk is Eva Koning een volstrekt onopvallende verschijning.

Achter haar hoge voorhoofd gebeurt het allemaal. Dat geweldige brein van haar, opgejaagd door jeugdige angstvisioenen, dat zo goed is in verzinnen. Maar haar fantasie is totaal, een allesverzengende stroom.

Woensdag 16 oktober 1996 loopt ze van huis via het Vondelpark naar de De Lairessestraat. Even na het middaguur komt ze er aan. In een portiek naast de apotheek rolt ze nerveus een shagje en steekt op. Ze voelt aan het wapen in haar binnenzak en zet een zonnebril op.

‘Ik ben er klaar voor, moeder,’ schrijft ze met trillende hand in het dagboek. ‘Alles is onder controle. Ik hoop u zo te spreken als ik de pillen klaarmaak. Bid alstublieft voor mij.’

Een uur later is ze weer thuis. ‘Ik heb het geprobeerd maar ben op de vlucht geslagen.’ Het duurde te lang, ze zag een man bellen. ‘Als ik niet word opgepakt proberen we het morgen opnieuw, moeder.’ Het wapen heeft ze niet gebruikt.

Om zes uur zit ze in de cel van het politiebureau aan het Surinameplein. ‘Toch opgepakt,’ schrijft ze. Henk was net thuis toen de agenten verschenen. Ze mag het dagboek bij zich houden in de cel. ‘Ze vragen of ik wil praten over vanmiddag, moeder. Ja, ik weet van onze afspraak: zwijgen.’

Slapen lukt niet. Ze telt de tegeltjes op de muur, het zijn er 157. De cel wordt minutieus beschreven. Een bed van steen

met matras en kussen. Verankerde tafel met stoel. Wasbak met zielig fonteintje.

Ze scheurt blaadjes uit het dagboek en maakt er patiencekaarten van. ‘Vergeef me, moeder, ik word gek van verveling.’ ’s Ochtends vraagt een bewaarder of ze een boterham wil. ‘Nee, ik ga mezelf verhongeren.’

Een advocaat komt langs. Op het horloge van de advocaat ziet ze dat het kwart voor elf is. De advocaat vertrekt, ze mag roken. ’s Middags moet ze haar jas aantrekken en de zonnebril opzetten. Achter spiegelglas zit de apotheker aan wie ze het briefje gaf.

De volgende dag brengen ze haar naar het hoofdbureau aan de Elandsgracht. Daar zijn isoleercellen, met een camera houden ze haar in de gaten, het licht blijft altijd aan. De deken kriebelt, het matras plakt.

In de isolatiecel telt ze honderdtwintig tegels. Eén tegel is net wat kleiner dan haar voet. Vijf stappen in de lengte, vier in de breedte. Een dokter komt binnen. Hij voelt haar pols en neemt haar bloeddruk op.

Ze neemt zich voor niets te eten of te drinken. Na een dag drinkt ze toch. ‘U vindt het niet erg, u vindt het niet laf?’ Het voelt als verraad. ‘Wat ben ik toch een zwakkeling.’

Scheel van de honger neemt ze de volgende dag twee boterhammen aan. ‘Het spijt me zo, ik had er nooit aan moeten toegeven. En hun maar lachen, het is ze toch gelukt. Mag ik nog uw dochter zijn?’